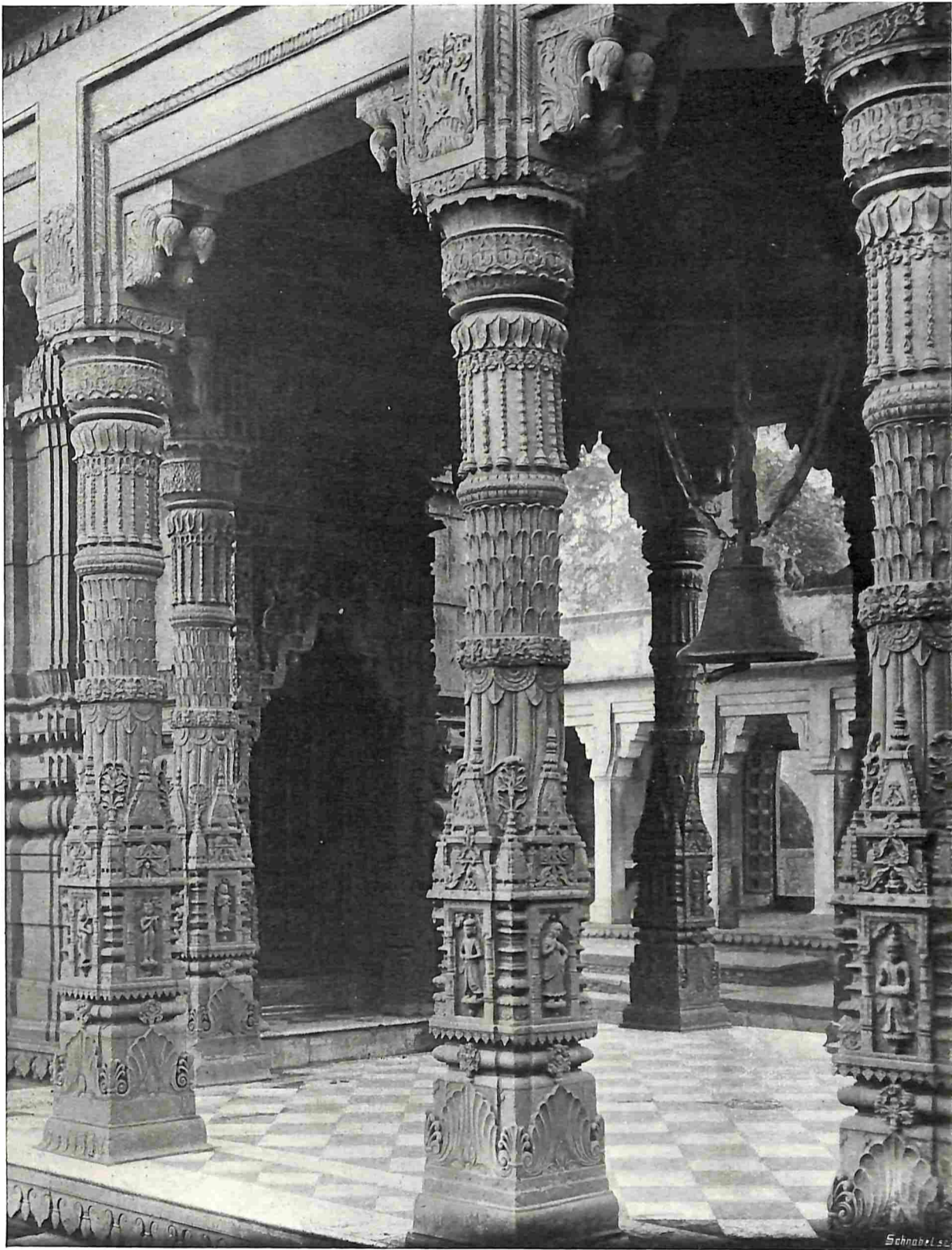


BUITEN

15^E JAARGANG N^O. 48.

ZATERDAG 26 NOVEMBER 1921.



TEMPEL TE BENARES, AAN „GOD” DOERGA GEWIJD EN DOOR APEN BEWAAKT.



Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

GRILLIGE SCHADUWEN (2), DOOR ALIE SMEDING	BLZ. 566
ADVENT, DOOR K. L. SCHAMP	567
GODSDIENSTEN, TEMPLS EN HEILIGEN IN HINDOESTAN (VERVOLG), DOOR MAURITS WAGENVOORT, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 565, 566—572
DE KETEL TE DEVENTER, DOOR F. W. DRIJVER	BLZ. 572
BERKEN ALS LANDSCHAPSSCHOON, DOOR JAC. GAZENBEEK, GEÏLLUSTREERD	573
EEN VERDWIJNEND AMBACHT, DOOR P. W. J. VAN DEN BERG, GEÏLLUSTREERD	BLZ. 574—575
LEVEN EN STRIJD IN DE WILDE NATUUR (8), DOOR F. ST. MARS, GEAUTHORISEERDE VERTALING VAN S. J. BARENTZ—SCHÖNBERG	BLZ. 575
HET CHOORVEN BIJ OISTERWIJK, ILLUSTRATIE	576

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.



GRILLIGE SCHADUWEN.

2) ENKHUIZER VERTELSELS
door ALIE SMEDING.

DE roode karteling van 'n enkel trap-geveltje aan de overzij van 't water, staat 'r als 'n precieus, bont kleurenprentje tegen de witte sterren-lucht, en 'n verguld windvaantje op 'n hoog en puntig pannendak, draait 'r aarzelig naar 't zuiden. — Plots dàn bij de wegkromming zie 'k — de Spècht! Bultig-ingedoken en vaal zit ie vereenzaamd bij z'n eenzame woninkje, 'n schijn-lèvende zóó... schuw-van-de-menschen en deerlijk-vervreemd van de kleine wereld-om-zich. — Takken-schaduwten sluipen warrig over 't vale pad en de man tuurt 'r naar met 'n verstarde en doode blik, óók maar moeizaam verkent ie den klank van 'n bekende stem en — schrikt dan stuipig op bij de vraag-die-me-ontvalt: „O...? Wéér 'k — ân docht...? Wéér 'k — ân — docht...?” Gril-schokkerig heft 't oud-manneke den gelen spitsen vogelen-kop en aan z'n grauwen mond trekt 'n krankzinnige schrei-lach, z'n doode oogen turen vèr over 't eenlijke doezel-lichte pad-met-de-schaduwten. — De bleke pierrots-kop van de maan schuift dan vòl uit de schubbege wolken-kraag, en als 'n verstarde klucht glipt z'n trieste licht-lach over de gespleten muurtjes en de versleten steen, èlk huizeke staat 'r nú onder de donkere behuiving der zomer-groene boomen als 'n verweerde gedachte.

't Spits gezicht van den ouden man leunt als 'n-uit-steen-gehouden masker tegen de grauwe stut van den gebersten muur. Z'n magere lichaam herneemt de peins-houding en z'n lattige armen over-spaken kruiselings z'n ingezonken borst. Z'n voeten, spits-in-de-muilen, hangen dan slap-dood van 't stoepe-bankje, maar 't kwastje van z'n donker-blauwe slaapmuts wiegelt danserig 'n onzinnige jolijt op z'n rechteroor. De man peins-praat ernstig: ook nóóit in z'n lange zieke leven verstond ie — 'n grapje! Waar ie — ân — dàcht, ja, kreunerig tòbt ie 't en in z'n schorre peins-praten zoekt ie naarstig — naar 't ontglipte, óók schichten 'm plots twee kleine helle lichten in de bang-turende zwakke

oogen. Dàn, wel behoedzaam en precies-zoekende wát ie be-dóelde, vertelt ie... — Als je d'r zàt in de stilte, héé? Eerst kwam de gedachte aan die óuwe wereld..., nèe, — maar zoo als 't vroeger was... vroeger, alles zooveel anders: de Blauwe Poort daar op die hoogte achter 't rooie geleé-licht... Jawel — já-wel, al hād je 't niét in je herinnering, je zag 't wel, als je maar lang genoeg keek! Je kon alles wel zien, als je maar lang genoeg keek, als je maar wóú zien, wóú — zien...! Je „morrek” dan ook de sterkten hiér en dáár vèrder, de Engelsche toren — en de Ouwe Buis-Haven, de bolwerken allebei... allebei, als je maar lang genoeg keek en je liep tot 't muurtje: Willigenburg en Denenburg...! Já-já, alles... alles, de menschen ook, wel-zéker, de mènschen... — 't Bezinnende praten van den Specht verstramt weer, en z'n zwarte oogen speuren sluwig door de schildpadden ring-lijstjes van z'n bril naar de woelige schaduwten op-'t-pad — 't Maanlicht hielp je kijken, dralig licht ie me in, bang voor 'n lach, en angstig-bezonnen praat ie traag-aan door, z'n woorden strompelen als tastende blinden. 't Maanlicht, wel-zeker, maar 't donker óók, in 't donker, já-já, dàn zag ie nog veel meer... sòms En als ie daar zoo heel stilletjes op z'n stoepe-bank zat, zàg ie ook de zielen, de ópgejaágde zielen van al die menschen, de menschen die d'r dagen doorgingen met 't jachtige doel naar — 't malle geld en — met die drift naar de zonde. Want in dat gewoel, géén mensch of ie begeerde 't — 't verkeerde... of — of wat geen nùt voor 't hier-namaals had... Al onder 't praten rilde 't been-magere lichaam van den oude knokig in en z'n spichtige handen knoetten te zaam als een die in wanhoop, in foltering bidden wou en — 't niét kon, 't niet — kon... „O... o — dié eefegheid, dié verdoemenis, die ont-zet-ten-de-verdóemenis... O...o' Eere-God...! Eere God...!” — 't Smalle gezicht van 't arm-oude manneke wit e al-meer in onder 't ijselijk ge-sten — en in z'n oogen vlamde 'n wild vertwijfelen. — Even duurde 't, dan praatte ie weer door, bijna-gewoon, bezonken, langzaam: — De-mensch-dáár, ie joeg achter z'n doel... als — als 'n kind achter z'n hoepel, dat wa- achter 'n... 'n mooie vrouw, of 'n rijke, of achter... achter wat ze dan eer noemden, héé...? Zóo'n ding dat je niet-eens vast-houèn kon in je handen, minder dan water en gelijk aan wind. Ja-ja-ja-je dàcht... je dacht dan maar aan vreemde dingen, dingen die méé kwamen mèt 't donker, thuis hoorden in 't donker, já-ja-já.. — De kreukig-doorgleufde kop van de Specht komt schokkerig los van den berstigen pui-muur en de blik van z'n strakke kil-doende oogen grilt schuw naar me toe. — Hij wist wel zooveel en daarom... dáárom, hij dacht aan zooveel: wié was die man ook geweest, die Engelbrecht Blank, „'t — 't Eereluk hart zoo gezeid...”, Engelbrecht — de óuwe, aan 't Hoenderpad ontmoette? En wié was 't die „de Skorpioen”, met geweld trók uit de handen van „de Parredies-veugel en Koert Bieneloos...? — Wié... wát... de kracht die de Skorpioen néer-bonkerde op den weg, tot driemaal toe en tot ie blóedde uit verscheien wonden? Já-já-já — dat was toen ie dronken te vloeken liep op dien nacht in 't Kreupeltje bij de brug... of — of daar in de contrij-je... op de Havendijk waar 't immers niét „zuver” is?” — De kwellende blik van den oude glipt van me, z'n lippen prevelen en in z'n stem is 'n stadige huiver, óók maar moeizaam volg 'k z'n schorre mompel-praten. Hij dacht daar-ân, hee? Já-já, dááran dacht ie! „En — en wié waren die... dié schapen geweest, die Spiegeltje-zwart om-dromden, zóó — dat z'n ene voet niet meer kon voor den ander? Ook zoo'n maan-stille nacht en de klok-op-bij-twaalven Wié waren 't... wié...? 'n Kudde verloren zielen — mogelijk, verlóren — zielen...! Já-já-já, en — Heer- in de Hemel, dan óók de búitelaar, wie was ie, wie wié — was — ie?”

De oude man rekt den langen hals en z'n gele schimmig-magere kop spookt als-de-geest-van-'n-clown onder de slaapmuts met 't wippende kwastje uit, z'n gebroken stem heescht, half verwurgd van 'n opsmartenden angst, de schuw-stille woorden. — Ja, hij praatte nooit met iemand, nooit nóóit, de menschen die liepen 'm hard voorbij, zóó — of ie besmetting gaf, 'n — 'n lepra-lijer, „maar nouw jij... énje kijke niét of je spotte wille...” — Toen was 't 'm toch ook gebeurd, 'm zèlf wel-ja. Hij had water geschept uit de put en diép gebogen, diép... Waarom diép? Já-já-já, waarom alles...? Waarom ook vertelde ie dàt nou, wáárvóór? Hij móést — dàt — tóen, ie had 'n gevoel of ie dàt móést, en — en tóen uit 't gladde vlak van 't water, néé... uit 'n nis, 'n nis..., want zéker was die put vroeger 'n kelder, 'n „raar”-gedolven

diépte, 'n héimeluk verwulf, en uit een van die nissen keek die mannenkop, 'n gezicht met oogen-als-lichten, oogen zoo vreeseluk, zóó ont-zet-tend, dat ie van schrik op de knieën viel. Tóen — dóór z'n angst heen, riép ie, dáár in die laag-gemetselde put-mond en z'n stem klonk 'r hòl, of ie praatte met 't geluid van 'n vreemde, en ook wel zóó, als die man, die broer van Jozef: Ruben, die — leef-je-nog riép, leef-je-nog, hiej ook... hiej óók: „Mensch, wát begee je, wát — begéer — je?” En d'r stáárden die oogen maar, die vlam-mende oogen, dié oogen keken, ké-ken... tot ie gillende wegloopen moest, 't huis-uit móest! O Heer-in-de-Hemel, en die verschijning dan voor z'n bed, z'n Bijbel op 't bedde-tafeltje en de sleutel op Johannes I: 1, tòch kwam 't, 't kwám, en 't bleef lang, wié... wát was 't? Nee-nee-nee, je zàg géén oogen, maar — maar je voelde wèl 't vreeselukke kijken, 't ont-zet-tende kijken... Ging ie nou gèk worden, peinsde ie dan, gèk van dat ijseluk stáren-naar-'m? — „Moeder, Moeder... bèn jij 't”, zei ie dan, nee, néé hùilde ie dan hàrd op, jàmmerde ie, 't wóu ie wel weten, 't wou ie bèst weten: „skrikkeluk, o-o — zoo skrik-ke-luk...” — „Moeder”, hùilde ie, want — z'n Moeder was „in onmin met 'm” — gestorven!

„Moeder?” — En 't liét 'm vragen — en vrágen en 't bleef kijken, kijken zònder oogen. Dié àndere, dié praatte wel... „nee, néé, déér 'èw 'k 't niet over... stil, stil...” — En de buurvrouw-aan-de-linker-kant, dié kwam dan de andere ochtend: wíé had je nou weer op bezoek, van nacht, Chinéésche schim? Ja, had wíen 't wel, ze wisten 't allema! wel: „'t 'Uus wàs niét zúver...” — Maar die avond — nou eergisteren tweé jaar, en nòg dacht ie: „wát hàd ik toch in me hoofd, wéér gonge me gedachte toch over?” — Já-já-já, die ouwe bouw van z'n huis, dat was zoo: trappie-op, trappie-af, hier nog 'n deurtje, en daar nog drié treden, hiér nog 'n kast-holte en dáár nog 'n tóegemetselde nis, 'n dicht-gespijkerde deur-rondte, waar je dan enkel nog maar zómers als 't droog-van-de-hitte was, de náden van zag. En — en als je 'r op klopte, hòl klonk 't, en of 'n ander 't antwoord tikte. Dat, dàt... 't was al zoo, toen z'n Váder 'r woonde en z'n Gróvater, maar kijken — wát 'r wás? Wát 'r áchter 't schòt was...? „Nooit-van-z'n leefte...” 't Moest 'n ander maar doen, 'n ánder ná hem, als hij 'r niét meer was! Ja-já — nou... 'n spéurzin school 'r in dat „opkommende geslacht”, ze zouèn de maan willen omkeeren en kijken wát 'r achter de sterren is, ze zouèn wel 'n gat in de lucht willen graven „die minsche-van-nouw”. De bloedlooze spichtige griesel-kop van den ouèn man, buigt bibberend naar me uit in den doezel van 't bleeke licht. Toch voel 'k bij intuítie: hij ziet me niet, z'n ingekeerde blik is — bij 't vréeselijke van z'n fòlterend gedénken. En zóó met de latten-armen over de borst gespaakt en vaal ingehurkt, zit ie op de donkere wrakke bank, als 'n geest op 'n graf. Dan ook aarzeliger — schùwde z'n praten... 't Was nou eer-gisteravond twee jaar. 'n Gewoonte had ie, op 't rooie kamertje, 't opkamertje, je zag 'r de zee, gróen „raar”-verkleurd door de ouwe ruitjes, de booten groen en de schuitjes, en de gezichten zag je 'r boven op d'r hoofd. In dat kamertje, 'r is 't gezicht van 'n oud man in een van de balken gemetend, en in 'n hoek hangt zoo lang 't 'm heugt, 'n oud, twee-deelig spiegeltje vol grauwe „weerspatten”, daar trok ie elken Zaterdag z'n schoone goed aan. 't Was z'n gewoonte-van-jaren, ook toen z'n Moeder nog leefde en — en in den spiegel was ie gewend z'n naakte lichaam te zien: grauw van de weerspatten, mélaatsch, groen-en-vaal en — en of 't al half-vergaan was. 't Had z'n goeie kant dan toch, zooveel als 'n predicatie: hiér zal je niet blijven: beeld jij je maar niks in, man, „een keer komt de eefegheid. O-o 'Eere-god já, de éé-fegheid...” — En toen... tóen àl die dagen-r-na besufte z'n vermoeide gepeins dat nog: 't wàs 't toch? — die verschrikking, 't wàs 't toch? Ja — ja, maar... véél van wat ie dacht was ook 'n verschrikking, voor 'm-zèlf niét, néé — of misschien... sòm! Maar voor 'n ander... 'n ander...! En toen ook... tóen, nee ie wist 't niét meer wát ie in z'n hoofd gehaald had, wist niét meer... Maar — 't was nèt toen ie naakt stond, naakt voor den spiegel, 't hemd al uit de vouwen — voor zich... toen kwam 'r dat gerucht of d'r ergens uit die holle wanden driftig 'n deur openknoerste, en uit de duisterste hoek d'r kwam 'n wezen — met 'n rond gezicht en krullen 'r omheen, die — die dròng de groote, helle oogen star op 'm toe... en — en dié spròng buiteland op 'm af, búiteland, over den kop, ja-ja-ja, en nog zag ie 't gezicht, de oogen, 't krulhaar — 't náakte mannen-lichaam. „De persoon, lilluk was-'t-ie

niet, en toch 'n verschrikking! O-o... 'Eere- God, zoo'n verschrikking, en — en kòn de Booze z'n eigen zoo àn 'n mensch vertoonen, zóó in 't wezen van 'n... o God, o God, o God... in 't wezen van 'n — 'n stoeierigen jongen...?”

Op z'n knieën was ie gevallen tóen, op z'n knieën, al bij den éersten sprong van 't wezen: „O-o God-in-de-'Emel, verlos me van den Booze...”, gehuild had ie 't luid-op, lúid-op, 'n lange — lánge booze, toen ie opkeek was de verschijning wég...

't Lattige lichaam van den ouden man is knokelig voorover gezakt en ie knèlt 't doode steen-strakke gezicht kermerig tusschen de opgetrokken knieën, z'n mond is verwrongen, z'n starre oogen púilen, z'n wijd-gesperde doode oogen stáren in 'n òpperste benauwenis en ie kreunt, kréunt... 'k Stamel 'n paar troost-woorden, hij hoort 't niét, 'k groet aarzelig, hij verneemt 't niét. Als 'k nog eenmaal bij de wegkromming huiverig omzie, zit ie nog in dezelfde houding naast z'n spokig-in-gehurkte schaduw. De starre kluchtach van den bleeken pierrots-kop in de lucht gliuip als 'n spot over 'm heen, maar door de hooge oude boomen gaat de kreunende wind-hijg, als 'n lange snikkende zucht..... (*Wordt vervolgd*).

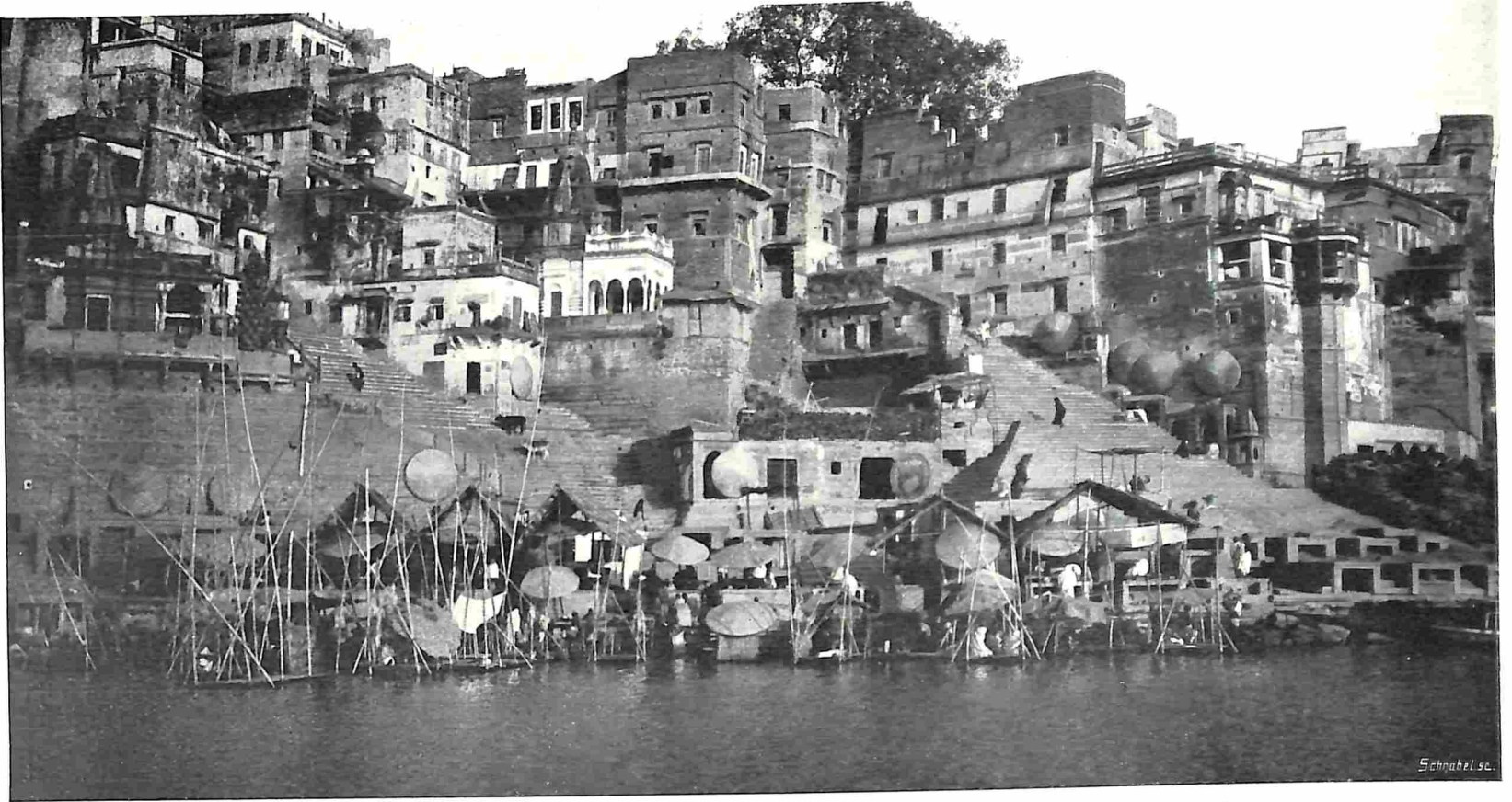
ADVENT.

Niet alleen in de Roomsche Kerk, maar ook bij de Protestanten wordt de adventtijd, tusschen 27 November en Kerstmis, herdacht. De Advent, zegen Prof. Moll in zijn Kerkgeschiedenis, werd in ons vaderland ongetwijfeld sedert de stichting onzer Kerk gevierd. Adventus, het woord zegt het reeds, beteekent „komst”, de komst van Christus. Het is de voorbereiding tot het Kerstfeest en omvat in de Westersche landen vier Zondagen, in de Grieksche Kerk, die de periode terstond na Sint Maarten, 11 November, laat beginnen, zijn er dus vijf of zes Zondagen in den adventtijd. Door onze voorvaderen werd daarvan zeer veel werk gemaakt; de kleur van het priestergewaad in paars veranderd, de kleur der boete; de beelden in de kerk van met gordijnen bedekt; in het officie (het introitus, begin van de Mis) blijven het Gloria en Te Deum achterwege enz. De Kanunniken van San Salvator te Utrecht, die den inhoud van hun ordinarius en passionaal kenden en zij, die de „gulden legende” hadden gelezen, zegt Prof. Moll, wisten dat de vier weken van den Advent als een symbool moesten aangemerkt worden van de vier tijdperken, die men in de geschiedenis der menschheid onderscheidde. Op Kerstavond, den laatsten dag van den Advent, werd in de domkerk het hoogaltaar versierd als op Sint Maartensdag, d.i. op het prachtigst. De relikwieën werden uit hunne bewaarplaatsen gehaald, lampen, beelden en kandelabers, kruisen en boeken met edelstenen in de kerk verspreid. De geloovigen brachten dien avond in de kerk door, opdat men het uur, waarin het Woord Vleesch geworden was, niet zonder gebed en dankzegging liet voorbijgaan. Rechts en links van het altaar werden vier kaarsen ieder van vijf pond geplaatst en vóór het altaar drie van hetzelfde gewicht.

Het eerste spoor van den Advent vinden wij bij Maximus, bisschop van Turijn in de IVe eeuw. Omtrent hem zelf is maar weinig bekend, omtrent zijne geschriften destemeer, waarvan 136 homiliën of kanselredenen, waarin ook van den Advent gesproken wordt, in 1784 op last van paus Pius VI werden uitgegeven. Maximus komt het eerst voor onder de negentien onderteekenaars van een synodaal protocol te Milaan uit het jaar 451; hij is daar de achtste, dus een der ouderen, en kan tusschen 370 en 380 geboren zijn.

Maar ook bisschop Gregorius van Tours, de geschiedschrijver der Franken (538—593), verwijst naar zijn voorganger Perpetuus, die in 480 den geloovigen aanbeval tusschen Sint Maarten en Kerstmis driemaal per week te vasten, waaruit Ant. Jos Binterim, een theoloog uit de XIXe eeuw, de gevolgtrekking maakt, dat de Advent in de Ve eeuw in het bisdom Tours is ontstaan. De bepalingen daaromtrent werden verder in 581 door de synode van Macon vastgesteld; bij de synode van Lerida in Spanje (524) werd bepaald, dat gedurende den Adventtijd openbare en huiselijke feesten, huwelijksmalen enz. werden verboden, een gebruik, dat in sommige protestantsche landen, vooral in het Noorden, nog steeds wordt gehandhaafd, terwijl bij ons te lande niet alleen van den kansel op den tijd van voorbereiding, den Advent, wordt gewezen, maar zelfs in sommige plaatsen bepaalde avonddiensten aan den Advent worden gewijd.

K. L. SCHAMP.



EEN DEEL VAN DEN HEILIGEN GANGES-OEVER TE BENARES.

GODSDIENSTEN, TEMPELS EN HEILIGEN IN HINDOESTAN.

(Vervolg).

WAT den Westering bovenal aantrekt, die voor de groote geestesstroomen, welke de menschheid hebben geleid uit de duisternis in den wel nog zeer zwakken lichtschemer, waarin wij thans leven, een lichtschemer, die een oogenblik door een natuurkatastrofe, als de oorlog ongetwijfeld was, kon worden verduisterd, is dat „Boeddha” hier, althans in de nabijheid van Benares, zijn werk begon. Van hier zond hij zijn discipelen uit; van hier heeft het Boeddhisme zich verspreid door Thibet, Nepal, Birma, Siam, China, Ceylon en onze bezittingen en op korten afstand dezer stad vindt men oewallen en tempelbrokstukken, dateerende uit „Boeddha's” tijd zelf.

Dus, zei ik reeds, komen dagelijks duizenden pelgrims op Benares af: van den grooten Indischen radsjah tot den armen bedelaar. In den spoorweg, per automobiel, per ossenwagen, te voet trekken zij op; zoo brandend kan de zon niet zijn, zoo kwalijk begaanbaar is de weg, of de pelgrims houden aan, den staf ter hand, zooals welêer die in Europa optrekkende naar Rome of Jeruzalem. Moeizaam en zeer van voet, trekken de armen verzoet, zelfs moeders onder den last harer zuigelingen of grijsaards onder dien hunner jaren. Welk een geluk, wanneer zij eindelijk de Gangesoevers en de stad bereikt hebben!

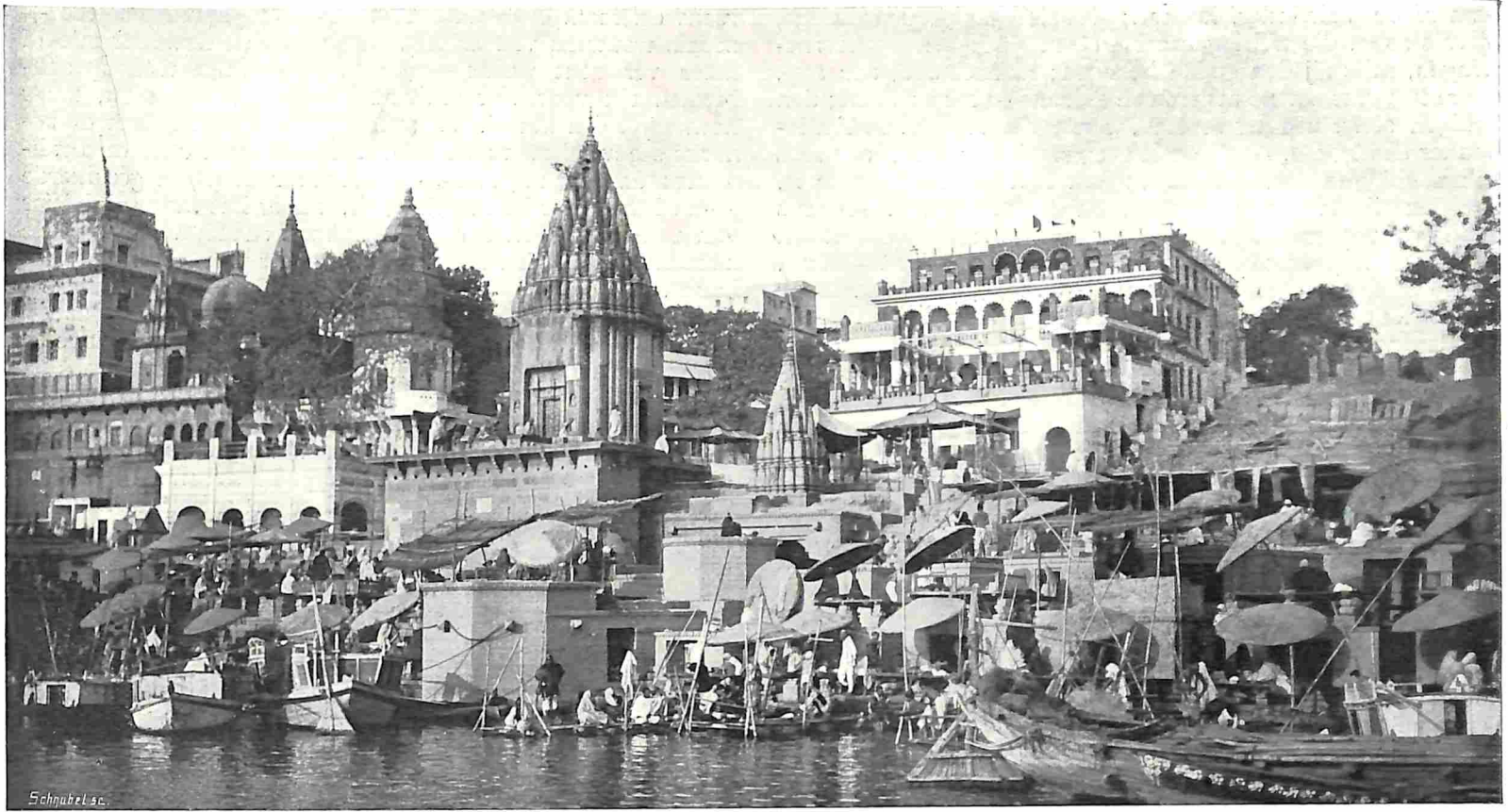
Geen godenfamilie kan zeker op schilderachtiger behuizing bogen dan Visjnoe en Sjiva met hun gevolg van olifanten en apen, runderen en slangen, allen goden op hun beurt. De heilige Gelf, Dsjoemna noemen hem de Hindoes, een godheid-zelf voortgekomen uit de ijsbergen van den Himalaya, als uit den hemel, na zich te Allahabad vereenigd te hebben met den ook heiligen Dsjoemna, stroomt langs deze heilige stad op de verre, heete zee van Bengalen toe, in een samenvloeiing van den even heiligen Brahmapoetra. Maar de heilige stad zelve aan den rechteroever van den heiligen stroom! Welk een verrukking is het langzaam langs haar heen te varen: heerlijke paleizen aan breede in den stroom afdalende terrassen (*ghauts*) rijzen op in statigen bouw, afgewisseld door tempels, wier gouden koepels en spitsen, hooger dan alles in de omgeving, stralen in het zonlicht. De bodem aan dezen Gangesoever is week, en wat het geheel nog schilderachtiger maakt is, dat een paar, dier als heerlijkheden bedoelde paleizen half zijn weggezakt, zoodat hun prachtige

koepels uit het water oprijzen. Dan de kleuren dezer bouwwerken en de pracht hunner grootsche zuilen, bevallige balkons, vensteruitbouwen met een weelde van figuren uitgehakt in den zacht getinten rooden steen. Door de openingen tusschen paleizen en tempels, over hun muren heen, steekt het welige groen van oude boomen uit, ook al heilig in hun soort, maar die zeker niet daarom met volle kruinen zoo heerlijk pronken.

Heel Benares is als 't ware gebouwd om in den Ganges te kunnen afdalen. Zijn donkere stegen kronkelen zich als slangen naar den Ganges toe; de paleizen hebben hun balkons, terrassen, vensters aan den Ganges: immers daarin is reiniging der zonden, daaruit komen geluk en zegen. Zelfs de Islam, eens hier als heer en meester binnengekomen, die er als overwinnaar onder Aurengzebe den fanatieken Groot Mogol, veel oude schoonheid heeft verwoest, wilde er zijn statig heiligdom hebben aan den gebenedijden stroom.

Doch het is niet alleen de stad, die aan de breede rivier gelegen zulk een diepen indruk maakt: de grootste bekoring is, dat zij tintelt van leven, en dit leven is van onzegbaren rijkdom van kleur. De menschen, zijn het vooral, die van Benares een wonder maken, dat, eens gezien, nimmer uit de herinnering kan worden weggewischt. Een gondelvaart door het *Canal grande* te Venetië geeft een schat van poëtische indrukken. Maar Venetië is dood, haar poëzie is droefgeestig. De indruk van een vaart op den Ganges, langs Benares, laat veel dieper, forscher indruk na. Benares leeft. Dit is haar bekoring, en de vaart langs haar oever is als een doordringen in het Indische leven-zelf, van oude tijden en van nu, van verre bergen en van dichtbij vlakten, in het zieleven van een volk, dat honderden millioenen telt, uitwerpen van den lijkenasch in den heiligen stroom.

Men denke over afgodendienst zooals men wil, wanneer ik die duizenden eenvoudige lieden zag met vrome oogen, gevouwen handen, in een gebed, dat dadelijk van hun ziel op hun lippen kwam, en dit voor afzichtelijke gedrochten, dan dacht ik, dat hun gebed als een duif is in verkeerde richting uitgeworpen, maar die dadelijk zijn vlucht neemt in mij niet zoozeer de hoofdzaak wát men aanbidt, maar hoé men het doet. Het gebed, dat uit hoofd en gewoonte van



AAN DEN GANGES-OEVER TE BENARES.

den bidder komt, lijkt mij veel minder eerbiedwekkend, zij het ook gericht tot het Opperwezen, dan het gebed in volle overgaaf der ziel tot een *lingam*. Ik heb in het Westen de gezichten gadeslagen van hen, die baden in de kerken der Christenheid, en daarin vaak minder vroomheid van ziel weerspiegeld gevonden, minder innigheid van geloof, minder oprechtheid tevens, dan ik in Benares vrouwen en mannen zag bidden voor het beeld van een liggenden stier of voor een bloem-bekranste phallus.

De hoogste bekering van een vaart op den Ganges langs Benares is dat de oevers van den stroom, belijnd door statige breede trappen, (*ghauts*) van 's morgens vroeg tot laat in den avond, ja, den geheelen nacht door, wemelen van kleurrijk, ingetogen leven. Daar gaat nacht en dag door het wasschen en baden van honderden mannen en vrouwen door elkaar heen, kuisch en met wel bewaakte bewegingen, en zoo ooit een Westering er aanstoort aan kan nemen, dan is het waarschijnlijk niet om dat deze welgevormde, meest slanke menschen zich het bruin-getinte lichaam ontblooten, immers in ons oog heeft hun huidskleur iets van donker kleur, doch dat zij baden in, zelfs den mond reinigen met water, waarin, onmiddellijk nabij, de asch wordt uitgestort van dikwijls slecht-verbrande menschenlijken. Lijkjes van kinderen beneden het jaar worden trouwens onverbrand in den stroom geworpen: jonge schepselen, geacht de reiniging van het vuur niet te behoeven. Onhygiënisch? Het is geconstateerd, dat de Indische zon zooveel reinigende kracht bezit, dat haar gloed elke verontreiniging der stroomen in zeer korten tijd teniet doet. Het is niet enkel dit baden op de onerste treden der *ghauts*, dit verbrande der dooden op hooger opgestapelde brandstapels, waardoor de Westersche toeschouwer wordt geboeid, het is, dat men er aangetrokken wordt door de stille en rustige uitingen van een godsdienst, wiens hoogste gelukzaligheid het Nirwana is, en die allereerst leert het leven rustig te leven. Zie al die mannen naakt, het lichaam besmeurd met verbrande koemest, met gekruiste beenen bewegingloos neerzitten, het hoofd gebogen, de oogen neerwaarts gericht, heel hun leven lang, overdag tegen het branden der zon slechts beschermd door een wijden stroozonnescherm, zonder ander voedsel, dan de vogelportie, hun een keer per dag door geloovigen gelangd, en erken, dat wat zij overigens van hun leven maken, dat gij kunt afkeuren of bewonderen, het een rust bevat, welke het Westersche of bewonderen, het een rust bevat, welke het Westersche van ons zelfs in den slaap niet gunt. Zie andere mannengroepen elders, luisteren naar het zachte verhaal, het zangerige reciet of de voorlezing uit een stichtelijk boek, en de wensch bekruipt U, dat gij U in hun kring mocht neerzetten om mee te kouten of mee te luisteren.

Jammer, dat gene zijde van den stroom een barnende zandvlakte is: de „verdoemde oever”, zoogenaamd. Waarom? Aan dézen oever hebben alle *maharadsjahs* van Indië een paleis, die van Sjeypoer, van Oedeypoer, van Magpoer, de koning van Nepal. Het heerlijke paleis van den vorst van Gwalior is juist een der twee, waarvan de drassige bodem de pracht niet heeft kunnen torsen. De fundamenten immers moeten bijzonder hecht zijn om de kracht van den in den moessontijd buiten zijn oevers tredenden stroom te kunnen woestant. De woelige wateren klimmen dan eenige manshoogten de treden der *ghauts* op, het water dringt in de onderste verdiepingen der paleizen. Wanneer het dan later weer zakt, ligt alles onder een dikke leemmassa, die slechts moeizaam jaarlijks wordt uitgeworpen. De bovenverdiepingen der Gangespaleizen dienen den eigenaar en zijn familie, als zij er zijn, wat meestal niet het geval is, of hun gasten; in de onderste ruimten kunnen, buiten den moessontijd dan, de arme pelgrims huizen, die uit de staten dezer vorsten hierheen gekomen zijn.

Een miljoen pelgrims jaarlijks! Ook zij hebben allerlei formaliteiten te vervullen. Binnen en buiten de muren telt Benares 1500 tempels en kapellen, daarbij nog driehonderd Islamietische moskeeën en bedehuizen. Achttienhonderd heiligdommen, gij hebt goed geteld. Die moeten allen bezocht worden. Natuurlijk slechts die van eigen geloof; de andere kunnen de vromen met een verwensching voorbijgaan. Vele vrome menschen verwenschen gaarne en gemakkelijk hen, die hun speciale vroomheid niet deelen. Dan moet de noodzakelijke voetreis om de stad verricht worden, met het vrome oponthoud aan den weg bij de groote en kleine heilige huisjes. Ik zal tot die dingen verder het zwijgen doen: in de practijk van elken godsdienst zal wel zuiver goud en afkeerwekkenden droesem te vinden zijn. Alleen ligt de laatste er meestal boven op, vooral in het tegenwoordige Hindoeïsme wel wat dik. De practijk in den godsdienst van een volk, waarvan slechts tien op de duizend lezen en schrijven kunnen, moet noodzakelijkerwijze zeer primitief zijn, al heeft het Hindoeïsme in zijn uiterste hoogten, heerlijke voorbeelden van wijsheid en heilig leven aan te wijzen. Benares is een doolhof van kronkelende steegjes, elk haast heeft zijn tempel, zijn heilig huisje, zijn gebedsnis, en tal van heilige runderen versperren er den weg. Rood met betelsap beschilderd of met klatergoud versierd, met bloemen bekranst en druipend van het heilige Gangeswater, zijn daar de beelden van alle Hindoesche goden in menschen- en diervorm, of half mensch, half dier: Brahma, de Schepper; Visjnoe, de Onderhouder; Sjiva, de Verwoester, tevens de Voortbrenger; dan Lachsmi, Visjnoe's vrouw; Saraswati, Brahma's wederhelft; den god der Verschrikking,

immers de Verslinder, Doerga; voorts Ganesj, den olifant, Sjiva's zoon, die welslagen geeft op alle wereldsche ondernemingen, mits zij den goden behagen; Hanoemaan, den aap, die al het geschapene als trouwe dienaar en helper dient; den heiligen stier, een der vormen, waaronder Visjnoe, de Onderhouder des levens, zich openbaart; zooals men hem trouwens ook aanbidt in den heiligen lingam. Het merkwaardigste is, dat, terwijl Hindoesche geest en kunst zooveel schoons hebben voortgebracht, waarvoor elk gevoelig gemoed in misschien onbewuste en woordlooze vereering blijft stilstaan, zij de afgodsbeelden niet enkel niet schoon vormen, maar soms zelfs afzichtelijk. In museums kan men echter Boeddha-beelden vinden — men weet, dat het Hindoeïsme uit het Boeddhisme, maar geheel vergroeid, is voortgekomen — Boeddha-beelden, die in hun rust de schoonste uitdrukking van vrome kunst bezitten. Waarom dan de haast moedwillige gedrochtelijkheid der Hindoesche goden?

In en voor de heilige plaatsen van Benares verdringt zich een dichte menigte met offeranden, hoofdzakelijk van Gangeswater, betelnoten en bloemen. En de Brahmanen, die er de priesters van zijn, verzuchten misschien met Calchas, den priester in Offenbachs *Belle Hélène*, „*Encore des fleurs! Trop de fleurs!*” Daarom, wanneer een vreemdeling den tempel binnentreedt, voor zoover hij dit in zijn „onreinheid” doen mag, bieden zij hem handen vol aan van de aan de goden geofferde bloemen. Gij begrijpt waarom. Hij wordt lastig gevallen door een bende Brahmanen, die hem op een hunner wijzen om hem in „bootwerkers-Engelsch” duidelijk te maken, dat deze de „hoogepriester van den tempel is: „*high-priest-that!*” — „*high-priest-that!*” Deze zal zich verwaardigen de gaven uit de onreine handen van den bezoeker te ontvangen. De „*high-priest-that!*” accepteert goudstukken, maar versmaadt dubbeltjes evenmin; al trekt hij er een vies gezicht bij. In den tempel aan Doerga gewijd, een mooi stuk Indische bouwkunst, doch waarvan men zijn aandacht afgeleid vindt door honderden groote en kleine apen, die aan en op en in het heiligdom hun streken uithalen, had ik mij, — het was vóór den oorlog — om mij met de dieren te vermaken,



HET GOUDEN KONINGINNEKLOOSTER VOOR
MONNIKEN TE MANDALAY.

reeds driemaal een schaal met gesuikerd koren gekocht — zooals trouwens van iederen Europeeschen bezoeker min of meer verwacht wordt — die de Brahmanen te koop aanbieden, elk voor vier stuivers Hollandsch het stuk, maar nauwelijks één waard. Die apen zijn zoo gewend door de bezoekers gevoederd te worden, misschien ook door de Brahmanen daartoe afgericht, dat wanneer men het gesuikerde koren hand voor hand uitstrooit, om er het langste plezier van te hebben, een der grootste apen onverwacht tegen de koperen schaal, die men natuurlijk maar met een hand vasthoudt, terwijl de andere voor het uitstrooien noodig is, opspringt of een stoot geeft, zoodat de inhoud ineens op den grond valt, en binnen den kortst mogelijken tijd door de gulzige rakkers is opgepeuzeld. De heeren Brahmanen, die, zoo min als de gulzige apen, niet van mijn hielen waren af te schudden, vervéelden mij, naar gelang deze laatste mij vermaakten. Immers bij deze geen schijn van pretentie, al waren zij dan figuraties van den aapgod Hanoemaan. Ik nam mij voor de hand op den zak te houden en den heiligen mannen niets te geven. Maar achter mij aan strompelde een oud moedertje: weduwe, want haar grijze hoofd was kaal geschorren en wat stoppelhaar stond recht op haar kruin; een verschrompeld, gebogen lichaampje, half naakt, natuurlijk, onder den omgeslagen okergelen katoenen doek. Zij was van Brahmaansche afkomst, anders zou het haar niet geoorloofd zijn geweest hier achter de heilige mannen aan te bedelen, want daarop kwam het neer. Maar zij was heel bescheiden, heel bedeesd zelfs: zij durfde niet veel hopen. Als er nà de heilige apen, nà de heilige Brahmanen nog wat van de kruimelkens der goedgeefschheid des bezoekers overschoot, dan, misschien... Ik gaf haar het geldstukje, dat ik eerst voor den „*high-priest-that!*” bestemd had, maar besloten had hem niet te geven. Maar even als de sterke, groote apen den kleinen en zwakken de zoetigheden afgristen, welke ik hun gaf, of deze zelfs beletten mij te naderen, evenzoo bemerkte ik, dat een der Brahmanen achter mijn rug het verweduwde moedertje mijn kleine gave uit de hand griste. De heiligheid openbaart zich in vele vormen, doch er zijn daaronder maar weinige bepaald sympathiek, althans mij.

Het zou echter onrecht zijn den lezer onder den indruk te laten, dat het Hindoeïstisch geloof ook niet aanhangers kent, die door een waarlijk vroom en heilig, zelfs innerlijk-aanschouwend leven den eerbied van allen verdienen. Dit zijn de „*Saddhoe's*” die het celibaat met geleerdheid vereenigen. Soms zijn zij tevens *Yoghi's* (van *Yogha*: oefening) maar onder de *Yoghis* van Indië treft men ook de vele vuile luiards, die niets anders zijn dan onloutere bedelaars en acrobaten of slangenbezweerders. Zij doorzwerven geheel Indië en spelen in het volksleven dezelfde rol als bij de Islamieten de derwisjen. Een Hindoe geleidde mij eens naar het huis van een *Saddhoe*, groot als een paleis, maar primitief gebouwd en „gemeubeld” als de huizen in zeer oude tijden: hier en daar toch een zeer kostbaar tapijt op den vloer der kamers, die allen op een binnenplaats geopend waren, of een tiggervel; een enkele stoel, voorts niets; beneden, het groote bed van den heiligen bewoner, opgemaakt en als een altaar door vrome hand met bloemen belegd. Mijn geleider liep er binnen als in zijn eigen woning, trouwens de huizen der *Saddhoes* staan open ter raadpleging van den heiligen man. Het was nog zeer vroeg in den morgen, en ik werd naar het platte dak gevoerd, waar de „*Saddhoe*”, op een tapijt neergehurkt, in de koele korte verkwikking van den morgenstond zat te lezen: een niet oude man met donkeren baard, net doch eenvoudig gekleed, bleek en doorgeeld het gelaat als van een asceet. In 't kort een gelijke verschijning als die van den geëerden Indischen dichter Rabindranath Tagore. Naast hem, op een laag stoeltje, zat een andere man in vrome stilte, de handen samengevouwen op de knieën, en wachtte tot de *Saddhoe* het woord tot hem zou richten. Tusschen den heiligen man en den vromen wachter lag een kostbaar tapijt, waarop mijn begeleider neerknielde met het voorhoofd ter aarde. Helaas, de heilige man sprak geen Europeesche taal en ik geen Hindoesch. Hij wees naar een ledigen stoel, maar waartoe mij neder te zetten, nu een gesprek onmogelijk was? Trouwens, de *Saddhoe* zette zijn lectuur voort. Maar beneden aan zijn deur werd graan uitgedeeld en zout: naakte en het geheele lichaam met koemest-asch besmeurde *Yoghi's*, en andere armen kwamen daar hun rantsoen voor een dag ontvangen, juist zooals het geschiedde door de „cliënten” in de Romeinsche samenleving. Buiten stond een zwarte koe: mijn



DE SJI DAGON-PAGODA TE RANGOEN.

geleider raakte haar even met zachte streebeweging aan. En er was toch wel een innige rust en hooge gemoedelijkheid in en om het huis van den *Saddhoe*.

Geheel andere heiligdommen, van een geheel ander geloof, zijn die in Birma. Ander geloof? Ouder geloof. De Birmeezen zijn Boeddhisten en geheel hun levenswijze is verschillend van die der menschen in het grootte Hindoestan. Toch niet schilderachtiger, toch niet poëtischer, toch zeer zeker niet armer. Zij hebben meer van het gele ras en zijn levendiger, minder droomerig dan de Hindoe's. Trouwens nog een halve eeuw geleden leefden zij hun eigen onafhankelijk bestaan, onafhankelijk dan in dien zin, dat het geheele volk onderdrukt werd door een krankzinnigen tyran, koning Thebau. Nu genieten zij de zegeningen — niet lachen, alsjeblijft! — van de Westersche beschaving en de Britsche overheersching. Het moet erkend worden, dat zij er niet minder opgewekt bij zijn.

In de Boeddhistische landen zijn het vooral de pagoda's en de mannenkloosters, die men bezoekt, en die het bezoeken waard zijn. Jong moeten alle mannelijke Birmeezen eenigen tijd in de kloosters doorbrengen, waar zij hun opvoeding erlangen van de oudere monniken, gekleed in okergele omslagdoeken, welke zij schilderachtig om zich heen drapeeren. Zij leeren hun jongeren niet alleen heilige oefeningen, beweert men. Maar de omgang der oudere monniken met de jongere is vol uiterlijke wijding, en men herinnert zich in dien heerlijken roman *Kim*, van Rudyard Kipling, over het leven van een Indischen *saddhoe* met zijn jongen leerling, zooveel gelezen te hebben over de schoone inwijding door den ouderen man van den jongen in het bestaan der ongeziene dingen, dat de nadenkende en onbevooroordeelde reiziger deze zede neemt voor wat zij is. De Birmeeze-vrouwjes — het geheele ras is klein — zijn de opgewektheid zelve en bewegen zich door het leven van stad en land met een zekerheid en vrijmoedigheid, welke niet anders dan een gunstig oordeel kunnen toelaten over de innerlijke levensopvatting dezer menschen.

Pagodas en kloosters in Birma: de eerste hebben in hun afmetingen groot en klein iets van kegels, 't zij dat zij geheel zelfstandig staan, 't zij in groepen te zamen. Steeds hooger en spitsers dragen zij aan den top een *tai*, een soort parasol, rijkelijk geornamenteerd. Men beweert, dat zij allen gebouwd zijn over een reliek van Boeddha, maar in de Boeddhistische wereld

zijn er zooveel heiligdommen gebouwd over een tand, een knook, een haar van Boeddha, dat men daaromtrent leert even sceptisch te denken als over de stukjes van het kruis van Christus of de nagels, waarmee Christus gekruisigd werd, welke men in de kerken der Christenheid ziet aanbidden. Waarom zou Boeddha niet zooveel tanden en kiezen mèt gehad hebben dan U of ik of een ander, die er — onder ons! — om zoo te zeggen al heel weinige heeft. En zou men aan heiligen geen „valsche" tanden en „valsche" haren gunnen en aan zoovele onheiligen wel? Genoeg! De pagoda's in Birma zijn talrijk en opmerkelijk, en het gaat ons niet aan te onderzoeken wat zij heiligs of onheiligs bevatten. Elke heuveltop in Birma wordt bekroond door een pagoda, wat de schilderachtigheid van het schoone land zeer verhoogt. Geen heiliger verrichting dan het bouwen eener pagoda: het onderhoud komt er minder op aan, zoodat het getal in goeden staat verkeerende heiligdommen in het land aanzienlijk wordt overtroffen door het getal vervallene. Toch zijn er bijzonder heilige pagoda's, waar aan meer zorg is, en wordt besteed, die ook dagelijks bezocht worden door vele, vele geloovigen. Van binnen zijn zij van gesneden teakhout, heel mooi bewerkt vaak, voorstellingen uit het leven van Boeddha in den trant, zooals die, onvergelykelyk van schoonheid en verscheidenheid, te zien zijn op dat bijzonder verheven heiligdom van den Boeddhistischen godsdienst, toch niet meer door geloovigen bezocht, de Boeroe-Boeddoer op Java. Men loopt er in en uit, ook in de kloosters, bewijs dat de kloosterlingen minder afgezonderd van het wereldsche leven zijn dan die van vele kloosterorden der Christenheid. De Boeddhistische monniken weten een zekere jovialiteit te vereenigen met achtbaarheid van optreden. Zij zijn spraakzaam en goedgehartig: studie is bij hen in hooge achting, en de bevolking vereert hen als heiligen, hoe dan ook.

Een der opmerkelijkste heiligdommen van Birma is de Sji Dagon pagoda in Rangoen, een der drukst bezochte van geheel de Indo-Chineesche wereld. Zijn bijzondere vereering dankt het aan het feit, dat het niet slechts „echte" relieken bevat van Gautama-Boeddha, maar zelfs van drie andere, die hem in het zichtbare leven zijn voorgegaan. Van Cambodsja, van Siam, van Korea, van Ceylon stroomden dagelijks de bedevaartgangers toe, en verrichten in of om het heiligdom hun vrome werken, welke ook bestaan, het schrikwekkend groot getal afzichtelijke bedelaars om het heiligdom heen bewijst het, in het geven van aalmoezen, terwijl aan de kraamp-

jes in de nabijheid allerlei offeranden gekocht kunnen worden. Onnoodig te zeggen, dat het schatten bevat aan kostbare giften, trouwens reeds de *tai* van de voornaamstespits, hooger dan de Dom van Utrecht, is vol van juweelen en andere kostbaarheden. Binnen en buiten overal Boeddhabeelden van allerlei materiaal en grootte: de „Onderwijzende Boeddha”, de „Berustende Boeddha,” de „Aanschouwende Boeddha”, van wonderlijke wijding meest allen, want de Oostersche beeldhouwerskunst verloochent zich ook niet in dit volk en voor dezen godsdienst. Jammer alleen, dat zij ook gepaard gaat met veel wansmaak en valschen opschik. In Mandalay, dieper het land in, is de zoogenaamde Arrakan-pagoda, een haast even groot heiligdom als die van Sji Dagon te Rangoen, beroemd om zijn reusachtig beeld van Gautama-Boeddha van geel koper, twaalf Engelsche voeten hoog en een wonder van arbeid, ongerekend de legende, dat dit beeld in zijn onderdeelen vervaardigd werd in den tijd, dat Gautama-zelf nog onder de menschen toefde en uit de zeer groote verte zijner afzondering de droefheid aanzag zijner vereerders, die dit beeld voor hem wilden oprichten en toch de zware deelen ervan niet te zamen konden voegen. Toen kwam Boeddha-zelf en kuste het zeven malen, en door deze zeven kussen voegden de deelen zich te zamen, zonder dat het menschenoog eenige lassching kan zien. En zoo heerlijk van aanschijn was het beeld en zoo heerlijk van aanschijn Boeddha-zelf, dat de met vrome verstomming geslagen menigte, die het wonder aanschouwde, het beeld niet kon onderscheiden van den heilige. Wat zal een ongeloovige als hij, die dit hier meedeelt, tot deze zaken anders zeggen, dan dat hij zich niet heilig genoeg acht om de schoonheid van dezen *paya* te zien, zelfs erkennen moet, dat het beeld hem zonder schoonheid schijnt. Het lijkt den honderden pelgrims weinig te deren, die dagelijks zingend om dit beeld heengaan in den benauwenden damp van wierook en kaarsenstank. Behagelijker is hem dan de omgeving, de heilige vijver bijvoorbeeld met zijn eeuwenoude schildpadden, die door de geloovigen worden gevoed.

In ons oog althans is het „Gouden Koninginne-klooster” te Mandalay (afgeb. op blz. 570) schooner dan dit heiligdom, doch allerminst om het verguldsel, waarmee ook het uitwendige blinkt in den zonschijn, doch vooral om zijn bevalligen kegelvorm. Het lijkt eigenlijk een reusachtige tafelbel, althans op een afstand gezien, maar naderbij komende ondergaat de toeschouwer den indruk der groote en toch sierlijke afmetingen, en moet hij erkennen, dat dit bouwwerk al mee tot de schoonste van dit land behoort.

(Slot volgt).

MAURITS WAGENVOORT.

DE KETEL TE DEVENTER.

BEHALVE door zijn koeken en tapijten verkreeg de stad Deventer een zekere vermaardheid wegens den ketel, welke uithangt aan een der zijmuren van de Stads-Waag. Dit gebouw kan op hoogen ouderdom bogen, getuige het inschrift, dat nog aan de Noord-West-Zijde er van te lezen staat:

In 't jaer ons Heren MD ende XXVIII

Op Sunte Mariendach

Wherd den ersten Steen van dese Waghe gelacht.

Door Hertog Karel van Gelder waren aan de overzijde van den IJssel twee blokhuizen gebouwd van welke het hoogst gelegene Altena en het andere Morgenster heette, welk laatste echter door de bevolking, om gemakkelijk te verklaren reden, met

den naam „Kijk in de Pot” bestempeld werd. In deze blokhuizen was door den Hertog, die met den Bisschop van Utrecht overhoop lag, bezetting geplaatst. Toen in het jaar 1528 eenige ruiters, die de Veluwe afstroopten, de mannen der bezetting in den waan brachten dat de Bourgondiërs naderden, en de door vrees bevangenen aanstonds deschansen verlieten, maakten de lieden van Deventer van de gelegenheid gebruik om de versterkingen te vernielen en het materiaal binnen de stadsmuren te brengen. Zij trokken er een gebouw uit op, n.l. de thans nog bestaande Waag, welke de oude Boterwaag op den hoek van de Boterstraat moest vervangen. De voorstelling in een der muren, een *hoofd*, dat *in een pot kijkt*, bewaart tot den huidigen dag de herinnering aan de wordingsgeschiedenis van dit gebouw.

Meer echter dan deze afbeelding loopt de groote koperen ketel in het oog, welke een middellijn van 90 en een diepte van 61 Ned. duimen heeft en ongeveer 70 pond weegt. Sommigen hebben gemeend, dat dit voorwerp voor huiselijk gebruik, bij de overhaaste vlucht, door de Gelderschen was achtergelaten, anderen hielden het voor een maat, terwijl Arnold Moonen omstreeks het jaar 1700 schrijft dat van dien ketel, „een mare, doch onzeker, gaat, dat een valsche munter met zijnen zoon in de olij er in souden gezoden zijn”.

Intusschen blijkt het meer dan een mare te zijn, getuige

het feit, dat de Kameraars Rekening van het jaar 1434 vermeldt, dat „van Johan Peterssoon eenen ketel gekoft is, dair die muntermeister in gesoden wart”. Het slachtoffer van den gelddorst was de muntmeester van den Heer van Batenburg — de Heeren van Batenburg, in het land van Maas en Waal, waren door den Keizer beleend met het muntrecht — over welken ontrouwen dienaar men „up sente Peters avent ad vincula, d. w. z. op St. Pieters Banden of, gelijk de Vlamingen zeggen, St. Pieters Vinkeldag, d. i. 1 Augustus, gerichte dede”, hem veroordeelende in eenen ketel gezoden te worden.

Trouwens, te allen tijde hebben muntvervalschers, gewoonlijk „valsche munters” genoemd, als hun bedrijf aan 't licht kwam, het zwaar te verantwoorden gehad en de muntmeester van Deventer was niet de eenige, die veroordeeld werd om gekookt te worden. Immers, in het jaar 1437

is eveneens in een ketel gezoden de munter, „die te Haeren (in Groningen) in den kelder quaet golt ende silver hadde gemuntet”. En Keizer Maximiliaan bepaalde nog in een plakaat van 14 December 1489 op muntvervalsching de „justice de chaudron”. Ter bevestiging van het gebeurde te Deventer kan nog een aanteekening dienen in de Reyseboeken, in het Archief dier stad aanwezig, waarin vermeld wordt hoe in 1553 te Arnhem voor den Kanselier Mr. A. Nicolai de Gedeputeerden van de vier steden Nijmegen, Deventer, Kampen en Zwolle verschenen om te onderzoeken of de munt, door die steden geslagen, van behoorlijk, d. w. z. vereischt gehalte waren. Het was n.l. gebleken dat er muntmeesters waren, die „munterden up den ketel”. Wanneer in genoemde plaatsen echter valsche munters ontdekt werden, aldus verklaarden de Gedelegeerden tegenover den Kanselier — dan werden die gestraft gelijk hij, die eertijds te Deventer gezoden werd, in welke stad immers tot een getuigenis de ketel nog hing, „dair konde men alnoch wel eenen in sieden!”

Ten slotte zij nog vermeld hoe verhaald wordt dat, toen eens te Harderwijk een valsche munter ontdekt was, de Deventerschen hun ketel ter leen aanboden om den misdadiger zijn gerechte straf in te doen ondergaan. Of het welwillend aanbod aanvaard is, vermeldt intusschen de historie niet.

F. W. DRIJVER.



ARRAKAN-PAGODA TE MANDALAY.

Berken als Landschapsschoon.

WANNEER het vroege, boesterige voorjaar met zijn luwe stormen en zacht zwellende warmte de boomen deed dreunen van levenskracht en de atmosfeer kruide met nieuwe, frissche aromen, trokken wij — toen nog jongens — menigkeer 't bosch op: onder kiel of buis een flesch, gewapend met 'n oud mes..... schuw voortgaand over de boschpaden, op onze hoede voor boschbaas of koddebeier.....

Dan gingen we „berkenwijn zetten” zooals dat in de jongensomgangstaal heette. Dat zulks als wetsovertreding gold en dienovereenkomstig strafbaar was, verhoogde temeer de aantrekkelijkheid van het zoo geliefde en gevaarvolle bedrijf. Van een gezonden, glanzenden berkestam werd een tak naar beneden gebogen, het topeind sneden w' er schuin af. Onmiddellijk parelde dan het berkesap uit de witte wond. Haastig de flesch er aangeschoven, 'n touwtje voor 't bevestigen van flesch aan tak en van tak aan naastbijzjenden stam of boomarm, vlug het bosch uit, schuw omkijkend.

— En stil aan bloedde de jonge boom zijn sappen in de ontvangende flesch, die 's anderendaags boordevol het verlangde „berkenwijn” bevatte. Ik herinner me nog den vreemd-zoeten smaak wanneer we het drupp'lende takeind even in onzen mond staken..... ik herinner me nog zoo klaar hoe we thuis de flesschen in den grond groeven teneinde ze daar een paar dagen te doen gisten. Ook hoe na koken en bijvoeging van suiker een hevig zoete drank ontstond, die niemand verkoos te drinken dan de botelaar zelf.

Ja, die berken met heur maanblanke stammen en charmante warreling van looverslingers en twijgen stonden — althans voor mij — reeds van jongsaf boven de andere genooten van bosch en plantsoen. Nu — ouder geworden — schudden we het hoofd over de „hardhandigheid” onzer jeugdige begeerten en — schrijven over de beteekenis der berken voor 't landschapsschoon.

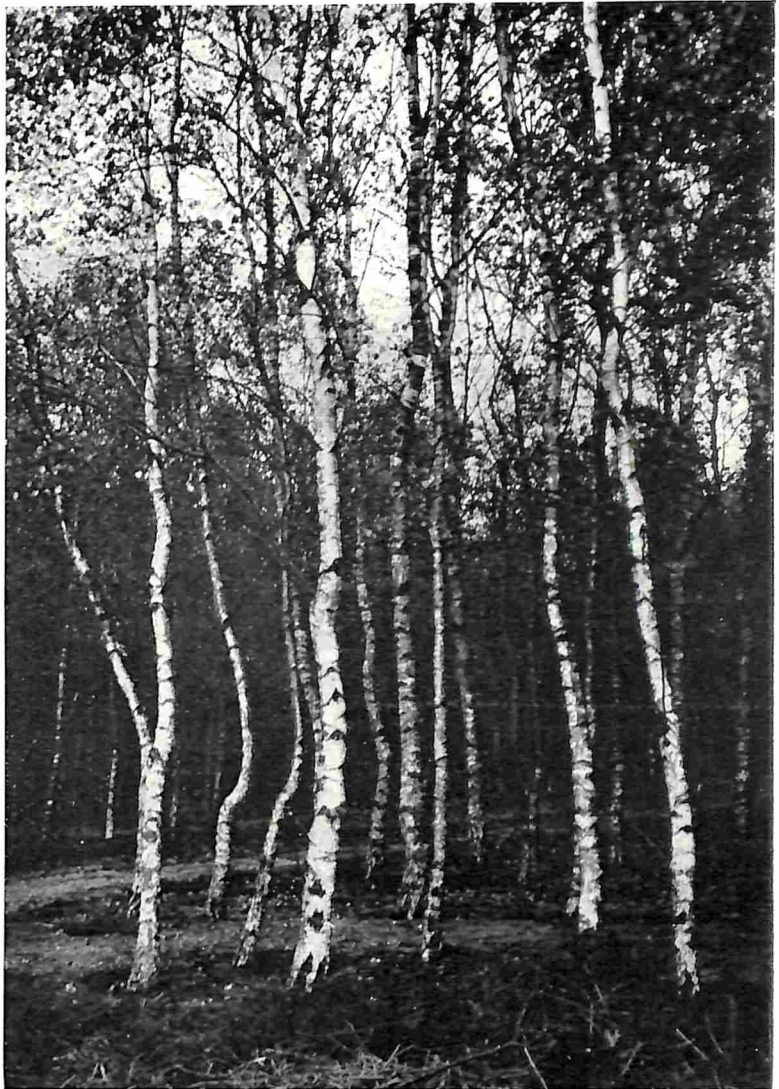
In 't voorjaar het vroegst met hun bleekgroene huiven van slingrende guirlanden en teergouden tressen, zijn ze ook in den herfst wel ongeveer de eerste, die hun gele munten strooien door den zonnigen Septemberdag.

Voor al de diluviale gronden prefereert deze populaire boom en hij is er een onmisbare stoffage van het landschap. Kruis door 't Veluwsche dennenlandschap en ge ziet de loofranden der brandsingels. Ze stuiten daar menig keer een vernielenden boschbrand in den aanvang, waar zonder loofhoutbegrenzing 't vuur vrij spel zou hebben.

Hoe schoon buigt de zilverglanzige zoom der stamflanken mee over heuvel en door delling; het warme licht van de herfstzon trilt en siddert tegen den berkenrand die wel rimp'lend water schijnt. In de wereld van groen-blauw en grijs-violet brengt het roombank der berken een wonderschoone variatie. Of trek onder den donkeren vang der sombere Novemberwolken, wanneer de sproeiregen stuift over de Reemsterhei, en de Veluwedorpen verscholen liggen in de regensluiers door de trieste boscheenzaamheden..... de dennen zwart-nat, de boschpaden verlaten, troosteloos, en ontmoet de samschelingen der berken, 't is of een gulle, opbeurende lach glanst, er schijnt even een optimistische lichtflits te dwalen door de herfstige grijsheid. Altijd en altijd weer de berken, de lichtscheppende, blanke berken!

Maar het liefst nog zie ik deze uitverkorenen waar ze gebiedster zijn en de natuur hun gelegenheid schonk (en de cultuur deze niet verstoorde) zelf een bosch te vormen.

Een Meidag in het berkenbosch! Ziedaar een droom van schoonheid. Allentwege de witte, gracieuze flanken..... de zoetekens ruischende looverkoepel dodeint en wiegt op den rappen wind..... 't groen fluweelen mos is bekleet met de talloze dansende medaillons van 't blonde licht..... heuvel op, heuvel af, de slanke albasten stammen..... Zoo zou ik u kunnen meevoeren naar de



BERKENBOSCHJE.

eenzaamheden der hooge Veluwe, waar ik nog menigkeer (o.a. in het aantrekkelijke Mosselsche veld) de schoone *Betula*'s tref in grooten getale. En ik zou u kunnen vertellen van den rooden herfst, die met zijn roovershanden de berkenmunten rooft tot ze daar staan als berooide ridders in den barren winterstorm, naakt en eenzaam in de grauwe wereld van zandstuiving en heide. Ik zou u kunnen schilderen de late pracht der herfstavonden, wanneer de vlamme hemelwand door de stamsilhouetten verbroken wordt in brokken oud goud en gloeiend koper..... de heide gloort terra-cotta..... de berkestammen worden rozig aangeverfd door een laatsten



BERKENRAND.

veeg van avondrood..... de korhoenders zoeken een slaappleaats op de berketakken..... de avond zinkt en zwelt en de nacht komt..... de groteske eenzaamheid staart u aan.

Edoch, dit zijn misschien te subjectieve ideeën en gevoelens dan dat ik deze voor uw aandacht ontwikkelen mag; liever is het mij en vruchtdragender voor uzelf, dat ge er op uittrekt en ziet of mijn lof oirbaar is.

Tenslotte moge ik u nog een oogenblik bepalen bij de berk als natuurobject.

Voor wien het nog onbekend moge zijn, dient vermeld, dat de witte flanken der boomen ontstaan door het jaarlijksche afwerpen der schorslaag. Door den groei der nieuwe jaarringen wordt de stam genoodzaakt de oude schors (kurk) laag te verwijderen. Aan 't bovengedeelte van den stam valt die laag af in repen en vliezige stukken, meer naar beneden slijt alleen de oude laag, de nieuw groeiende kurkmasa vult de kerf aan, groeit en woekert er onder; vandaar de ruwe, groene stamvoet bij de oudere exemplaren.

Hoewel berken in stadspark en plantsoen, zelfs op pleinen, wel willen opschieten, zoeken ze bij voorkeur een zanderigen bodem; slechts waar het stuifzand regeert trekt de berk terug. Doch aan den zoom tiert de jonge opslag weer welig. Daarenboven toont het berkenhout zich vrij ongevoelig voor groote koude en zelfs tot in het hooge Noorden waar door de koude de overige plantengroei nagenoeg onmogelijk wordt, houden de taaie Betula's stand.

De razende poolstormen kreunen door hun zwiepende kruinen, de ontzettende wintertemperaturen (—30 tot —50° C) van Sibirië verstijven schier elk leven, maar de slanke en gracieuze berken lachen om kou en storm. In den huiveringwekkenden winternacht, als rotsen slijten van de grimmige vorst, wachten en wachten de witte berken in den blinden sneeuwstorm, buigen en huilen de blanke kruinen en zien uit naar den adem van het voorjaar, die straks mild en leutig, ook deze gewesten binnenwaait en de bruinglanzende takken hun ruischende bruidstooi omwerpt.....

JAC. GAZENBEEK.

EEN VERDWIJNEND AMBACHT.

WIE maakt spinnewielen? Voor zoover ons bekend is, is er maar één adres meer in ons land, waar men een naar den eisch gemaakt spinnewiel kan krijgen, dat is te Staphorst.

Daar is nog één man die dit aloude draaiersbedrijf uitoefent allereerst ten behoeve van zijn dorpsgenooten. Albert de Weert verstaat nog de kunst om de pooten en stutten en wielen te draaien waaruit een spinnewiel is opgebouwd, en de oude Staphorster stoelen; thans ook al vaak door gekocht winkelgoed vervangen.

Het geheele bedrijf wordt nog op echt ouderwetsche wijze uitgeoefend, in een schuurtje waarvan de afb. op blz. 575 het inwendige laat zien. De draaibank wordt gevormd door twee zware rechtop staande stijlen, waartusschen kortere verschuifbaar zijn. Voor gewone niet te zware stukken wordt de draaiende beweging op primitieve wijze verkregen. Aan den zolder is een lange, veerkrachtige esschen lat bevestigd, waarvan het vrije einde juist boven de draaibank reikt. Een eind touw loopt van dit eind naar de traplat op den grond.

Wanneer nu het te bewerken stuk hout eerst op het snijblok dat men rechts op de afb. ziet en verder met trekmes of bijl ten ruwste in den vorm is gebracht, wordt het tusschen de kolommen van de bank gezet, het touw er een paar maal omheen geslagen, en al trappende brengt de Weert het in een heen en weer draaiende beweging. Onder zijn vaardige hand verschijnen de randen en holte's in allerlei grootte en vorm.

Alleen voor grootere stukken zoals wielranden en dergelijke wordt een trapper met vliegwiel gebruikt.

Op deze wijze worden nu de spinnewielen, stoelen enz. geheel met de hand gemaakt. Op de andere afb. op blz. 575 ziet men rechts het gewone ouderwetsche model spinnewiel afgebeeld. Pooten, stijlen en vliegwiel zijn met talloze randen versierd. Moet het extra mooi zijn, dan worden in het wiel nog meer knopjes, elk met een koperen spijkertje op den top tusschen gevoegd.

Op den arm links, staan de klossen die om beurt in den U-vormigen arm worden gezet en volgesponnen. Deze enkele draden worden daarna met drie of vier opnieuw samengesponnen tot het gewone drie- of vierdraads „garen" waarvan de echte dikke Staphorster kousen worden gebreid.

Het gesponnen draad wordt daarna van die klossen opgewonden op den in het midden afgebeelden haspel. Daaraan is een eenvoudig maar vernuftig telmechaniek bevestigd, bestaande uit een houten tandrad, dat na een bepaald aantal omwentelingen een latje oplicht dat met een luid „klik" weer neerkomt en zoo de lengte van het opgewonden garen aangeeft.

Ter linkerzijde zien we ten slotte een spinnewiel van veel kleiner omvang. Het is een z.g.n. „schipperswiel", geschikt om in de kleine roef van onze binnenschepen nog een plaatsje te vinden. Het veel kleinere drijf wiel is hier rechtstandig onder de spoel geplaatst.

In de oorlogsjaren, toen de wolprijzen geweldig stegen en het „garen" welhaast niet meer te krijgen was, kwam er plotseling weer groote vraag naar spinnewielen. Van uit donkere hoeken en van zolders werden de oude voor den dag gehaald, en de huismoeders die de aloude kunst van spinnen nog verstonden, en dat zijn er in Staphorst en omgeving nog veel meer dan men denken zou, gaven ijverig les aan de jongeren. Nieuwe spinnewielen werden besteld, meer dan anders in vele jaren.

Maar deze ongewone opbloei is natuurlijk nu voorbij, hoe wel toch nog van tijd tot tijd een nieuw wordt afgeleverd.

De hier afgebeelde wielen zijn geheel in blank eikenhout uitgevoerd, doch de Staphorster schildert deze in de traditioneele roode kleur, soms met bloemen versierd.

Een ander product van draaierskunst zijn de stoelen zooals de afb. hiernaast er een te zien geeft. Stijlen, sporten, leuning, alles is gedraaid en met gaten en pennen, zonder dat er ook maar één spijker is gebruikt, in elkaar geslagen. Soms worden de einden der leuningen nog uitgesneden in den vorm van leeuwenpooten zooals ze

ook in het groot voor kastepooten worden gebruikt. Ook de bekende rechthoekige damesstoeltjes worden hier gemaakt. Een leuningstoel zooals hier afgebeeld, geheel van eikenhout, duurt tientallen jaren, en kost betrekkelijk niet veel.

Toch geraken de echte gedraaide stoelen bij de bevolking zelve meer en meer in onbruik. Men vindt ze te zwaar en leelijk, heeft geen oog voor de goede verhoudingen en forsche lijnen van het zuivere handwerk, dat b.v. ook aan de aardig gesneden stof zijn waarde geeft.

Zoo zal het wel niet lang duren of dit echt inheemsche ambacht sterft uit.

* * *

Op de groote volksfeesten te Arnhem was ook de Weert met zijn draaibank, en daar trok zijn werk de aandacht en waardeering, van vele belangstellenden in ons volksleven en onze volkskunst.

Wie in de buurt van Staphorst komt, verzuime niet om even voorbij het station een kijkje te gaan nemen bij Staphorst's stoelenmaker. En het werk én de man zelf zijn het bezoek ten volle waard, het is een stukje van Nederlands' verdwijnend volksleven dat men daar nog kan zien en waardeeren.

P. W. J. VAN DEN BERG.



Foto C. Steenbergh.

EEN VERDWIJNEND
AMBACHT.
STAPHORSTER STOEL.

Leven en strijd in de wilde natuur

door F. ST. MARS.

(Geautoriseerde vertaling van
S. J. Barentz-Schönberg).

TOCH wist onze vleermuis dat het een gat was; zonder het te zien, raadde hij het en er wanhopig op aanvliegend, schoot hij er recht doorheen en weg, met de helft van de nu natte bladeren over zijn oogen gekleefd. Hij zag er heel liederlijk uit en was op dit oogenblik tevens stekeblind.

Er was echter geen tijd om zich aan dergelijke kleinigheden te storen. Hij had een troep jagende wezels achter zich gelaten, die zelf blind waren van moordlust en hij was de open lucht ingeschoten bijna onder den snavel van een uil, die als een beeld van wijsheid op den rand van het dak zat.

Ik kan u mijn eerwoord geven dat die vleermuis v-l-o-o-g. Het was als het geflikker van een heliograaf in het zwart. Hij ging heen, terwijl de uil greep naar zijn in vliezen gesloten staart en op zijn nek blies. Hij verdween rechtstreeks tusschen het gebladerte en *erdo rheen* met een vaart als van een sneltrein. Hij verminderde bij dezen waanzin geen oogenblik zijn vaart, hij koos geen plaatsen uit, schijnbaar, hij aarzelde niet — er was niets dan razend, bliksemsnel geflikker. *En geen enkele maal raakte hij iets aan.* Zelfs geen puntje van een twijg raakte hij met zijn lange, fijne vlerken. Als hij het eens had gedaan!

Als hij zelfs maar één takje had geraakt, zou hij onmiddellijk als een doodgeschoten spreeuw zijn neergevallen, daar de vliezen van zijn vlerken zoo teer waren. En, zooals ik te voren al zei, hij was stekeblind door de aanklevende bladeren. Nu ziet gij de reden en begrijpt gij de bedoeling van het gevoelige neusblad; zonder zulk een wonderbaar mechanisme zouden dergelijke wondervolle vlucht pogingen eindigen in oogenblikkelijken en zekeren dood.

Wat den uil betreft, hij ging langzaam en knipoogend weg. Niet al de vleermuizen ter wereld zouden hem verleid hebben tot de dwaasheid om met open vleugels dit dichte gebladerte binnen te dringen. En zoo leefde onze vleermuis gedurende de korte, warme zomernachten zijn geheimzinnig leven — door de menschen bijna ongezien, ook onvermoed en zonder dat er aan zijn bestaan werd gedacht.

Eens ontmoette hij een jonge lady-vleermuis van zijn eigen soort — en hij achtervolgde haar langs den heelen avondhemel. Zij was niet alleen. Tenminste, zij was niet alleen, toen hij haar vond. Er was een mannetje van dezelfde soort, die haar vergezelde. Toen verdwenen die mannetjes-vleermuis en onze vleermuis — ik heb u reeds vroeger verteld dat onze vleermuis heel groot in zijn soort was, bijna zoo groot als de groote vleermuis in vlucht, maar met dikkere vlerken.

Ik verzoek u te gelooven, dat zij er nog waren, maar geen menscheijk oog kon ze volgen. Later was de lady alleen. De andere vleermuis was nog slechts vertegenwoordigd door een verpletterden schedel op den grond tusschen de bloemen en de wuivende grassprietjes beneden. Ik heb er nooit achter kunnen komen waar de rest van hem was gebleven.

Een anderen avond, toen een koude wind de boomtoppen teisterde en weinig insecten buiten waren, ontdekte onze vleermuis een lekkeren, kleinen voorraad muggen en larven dicht bij den grond en aan de „lijzijde” van een rhododendronboschje, maar een vos ontdekte hem en

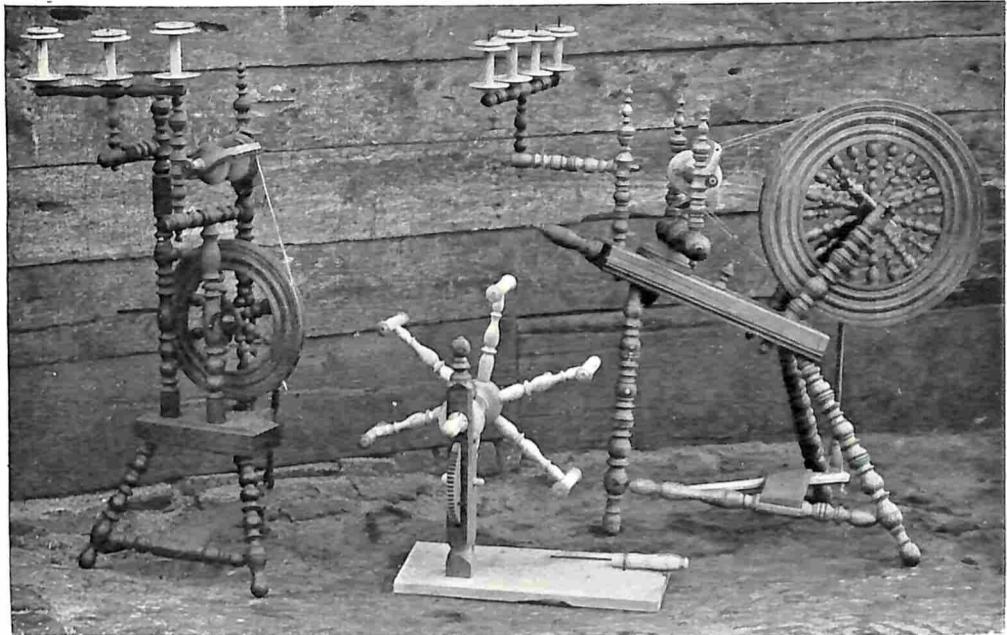


Foto C. Steenbergh.

EEN VERDWIJNEND AMBACHT.
TE STAPHORST GEDRAAIDE SPINNEWIELEN.

de aanval en de beet, die volgden, kwamen juist een achtste van een duim achter zijn verdwijnenden staart.

Weer een anderen nacht kwamen in de schuur, die hij had uitverkoren om te rusten — hij bleef zelden lang achtereen rondvliegen — mannen, en lichten, en vleermuizen. Onze vleermuis raakte een van deze netten, stiet er hard tegen, maar gelukkig voor hem niet aan den „zakelijken” kant. En hij viel als een getroffen duif op den grond. Niemand zag hem vallen dan een foxterrier en zij rende snel op hem toe, terwijl hij daar bewusteloos, met open bek lag. Toen sloot zij plotseling haar bek en ging heen, niezend en met een minachtenden blik op haar gezicht. Die terrier kon, geloof ik, veel verdragen, maar niet den beschermenden stank van onzen vleermuis; die was — om het zacht uit te drukken — zeer beschermend.

De nachten werden langer * en de koude wind werd kouder; de geitenmelkers en de koekoeks vertrokken uit het land naar het zuiden, en de insecten gingen laag in beschermende hoekjes hangen. Onze vleermuis, wiens eetlust enorm was en die tegen een dozijn dikke kevers niet opzag, moest steeds harder werken om in zijn onderhoud te voorzien en moest zelfs nog vroeger dan anders erop uit.

Er kwam een kalme, koele, stille avond, waarop men

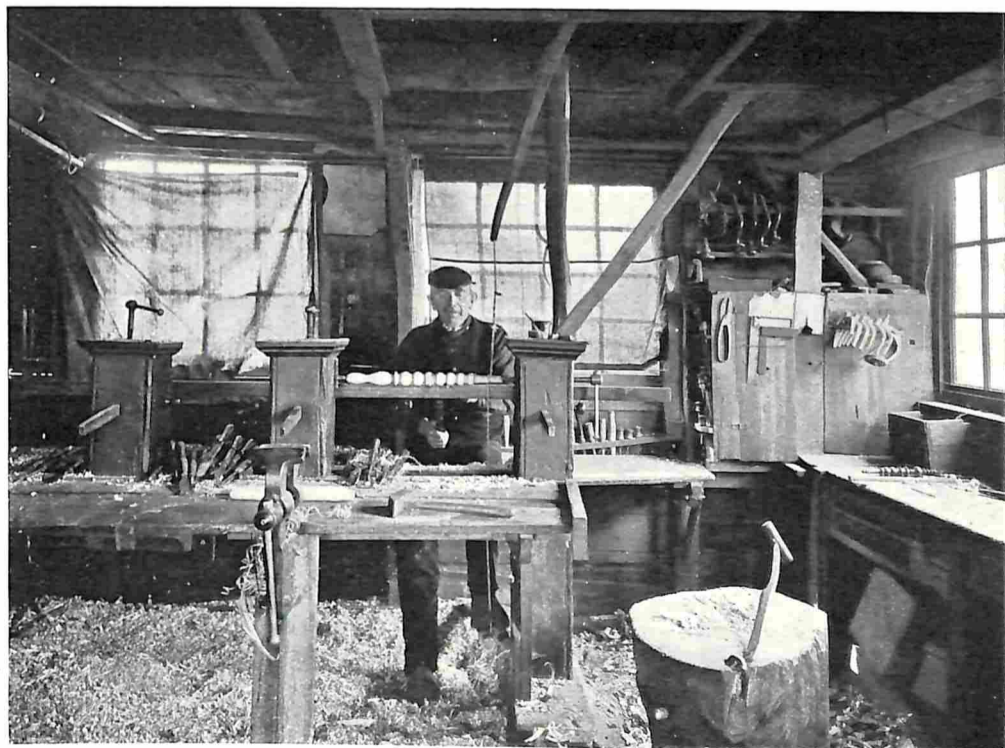


Foto C. Steenbergh.

EEN VERDWIJNEND AMBACHT.
STAPHORST'S STOELNMAKER IN ZIJN WERKPLAATS.

instinctmatig wist, door het gevoel van de huid en de bewegingen der vogels, dat dit de stervensavond van den zomer was.

Wij ontdekken onzen vleermuis onmiddellijk boven zijn gewone jachtgebied, maar nu zigzagde hij niet doelloos als gewoonlijk. Hij vloog hoog en recht als een vogel naar eenige lage heuvels. Hij was niet alleen. Andere vleermuizen van zijn soort vergezelden hem. Men had voor dien tijd geen begrip gehad dat zij met zooveel waren. Men kon ze achter-eenvolgens zien voorbij gaan, alle in dezelfde richting, langs het eenige, groenachtige plekje licht, dat nog aan den hemel was overgebleven.

En zoo ging onze vleermuis heen. De volgende avond was koud en stormachtig en hij was niet langer op zijn jachtgebied. Hij is sedert ook nooit teruggekomen. Ergens tusschen de lage heuvels, in een hol, misschien nog niet ontdekt, of misschien in een hollen boom, als sardines opeen gepakt, onbewegelijk, nauwelijks ademend, nauwelijks warm, nauwelijks levend, wachtend met alle levensfuncties schijnbaar opgeschort — zult gij onzen vleermuis vinden met dozijnen van zijn soort, als gij de moeite neemt er heen te gaan en te zoeken.

En daar — als de altijd hongerige wezels en bunzings, de vossen, de zwervende katten, de ratten en de andere scharrelaars der wildernis niet te slim zullen blijken, zal hij in vrede rusten tot de koekoek en de geitenmelker, de tortelduif, nachtegaal en de wachtelkoning terugkomen om hem weer tot het leven te doen ontwaken.

III. KAFOOZALUM.

„Hoe was de jacht, jager stout?
Broeder, de nacht was lang en
koud.
Waar is de haast dat zoo snel
je gaat?
Broeder, ik ga naar mijn hol
om te sterven”.

RUDYARD KIPLING.

Laten wij om verwarring te voorkomen fademaal een vogel was — om nauwkeurig te zijn, een raaf. Ik zeg dit omdat hij, terwijl hij op zijn geliefkoosden bergrand zat, eruit zag als de broer van een ragebol van zwarte veeren. Hij had klauwen, zeker, zwart, mager en zeer „klauwachtig” om te zien.

Er was een groote, hamerachtige snavel die stellig niet gemaakt was voor eerlijke doeleinden. En ten slotte waren er twee oogen, kwaadaardig guttige, zwarte bollen, — ik ben er vast van overtuigd — hem gegeven door den Geest der Boosaardigheid.

Kafoozalum was moeilijk te doorgronden. Het eene oogenblik zou men hem omschrijven als een „spotvogel”. Het andere leek hij alleen maar een vogel; terwijl men weer op een anderen tijd zeker was dat hij een duivel leek.

Nu was hij aan het bespieden van de bewegingen van een man — een op een insect lijkend atoom — die over de bergellingen kroop. De man had een geweer, en als mannen geweren dragen, zijn zij waard dat men ze bespiedt. Op zulke tijden gebeuren er dingen.

De heele bergkant was in beweging, ofschoon de beweging van verborgen aard was en moeilijk zichtbaar voor het menschelijk oog. Het was alsof de man een steen was, geworpen in een vijver, waarvan golfjes — in dit geval golven van wild leven — en alle richtingen uitstraalden.

De patrijzen in het heidekruid op de lage hellingen begonnen ermee. Een ree ving het alarm van suizende vleugels op en bracht het over op eenige bonte kraaien. Zij lieten het het koninklijke, trotsche hert weten; en hij, de helling opstappend, waarschuwde een grooter, loerenden vos. De vos, naar de eenzame hogten dravend, deed de gepluimde grijze hazen in beweging komen; hetgeen ten slotte de sneeuwhoenders opjog, die neerhurkten in de wolken om den top. Dat is telegrafische draad zooals de bewoners der wildernis die kennen. Eerst een roep, dan een beweging, dan een boodschap. Zulke boodschappen gaan bijna aanhoudend

nacht en dag heen en weer over de eenzame plaatsen en zij spreken van alarm en dood in vele vormen. Gevleugelde dood, met bont bedekte dood, looden dood. Nooit van leven, want leven speelt altijd „blindemannetje” met dood in de wilde natuur en vraagt daarom geheimhouding.

Toen schoot de man.

Kafoozalum zag het lichte, kleine rookwolkje. Hij zag de drie snelvleugelige wilde eenden opspringen uit een dicht met riet begroeide plek; een viel weer neer. Na een oogenblik kwam de harde, stotende knal. De raaf echter zag meer. Een van de twee overgebleven eenden vloog met vreemden, korten slag. Hem bespiedde Kafoozalum.

Toen hij ongeveer een mijl had gevlogen — dus over de rivier was — zocht die wilde eend den grond. Hij viel niet precies, maar hij scheen behoefte aan rust te hebben, — en Kafoozalum kraste. Na een behoorlijken wachttijd ontwaakte als het ware de groote, onheilspellende, zwarte gestalte en, groote, zwarte vleugels ontplooiend, vloog hij langzaam weg om die wilde eend een bezoek te brengen. Waarna de bonte kraaien snel krijgsraad hielden, het geval bespraken en in een lange, golvende lijn op onderzoek uitvlogen.

In een half uur was de plek overvol. Het was alsof mensche-lijke wezens op jacht waren naar verborgen schatten. Niemand kon de wilde eend vinden. Hij was er het eene oogenblik en het volgende was hij er niet. De lucht was vol zwaar-gevleugelde zwarte en grauwe vogels en eens kwam een gemeen uitziende, slank gebouwde kiekendief langs vliegen, maar kreeg den raaf in het oog en trok zich haastig terug.

Zij schenen alle die ongelukkige wilde eend te willen hebben. Het is wonderbaar hoeveel schepsels belangstellen in een wild ding dat ziek of gewond is. De groten was systematisch, wetenschappelijk doorzocht. Het scheen dat zelfs geen muis aan die wreede oogen kon ontsnappen. Die zwarten kenden hun werk; men kon ze niet beetnemen. Het was hun business, ziet ge; zoo hadden hun vaders vóór hen ook geleefd.

Toen kwam een half vol-wassen wilde kat uit een boschje en siste tegen hen

en zij gingen weg als mensen, die te laat in een schouwburg kwamen en geen onbezette plaatsen vonden.

Eén alleen bleef. De wilde kat, met plat liggende ooren, draaide zich half om, en keek woest naar den indringer. Er was iets in den blik van dat dier, een strakke, minachtende, koude wreedheid die niet aanlokkelijk was. Het was beslist hoogmoedig. Kafoozalum was de beleediger en dit ziende, gingen de bonte kraaien niet geheel weg, maar bleven bij de boomen en de rotsen op een veiligen afstand, opmerkingen makend omtrent het uiterlijk van de kat.

De raaf zat op een vijf voet hoog rotsblok en eens kraste hij, en tweemaal kraste hij en bij het laatste gekras viel een schaduw zwart en onheilspellend, over de zon en kwam met een vaart naast hem. Zij was ook een raaf, zwart als de zonde, en dat niet alleen tot op de huid; het ging door tot haar hart.

Precies twee minuten bleven de twee gevederde duivels aldus onbewegelijk zitten, levende bundels veeren.

De kat keek woest en staarde en gluurde tot het scheen — en ik geloof niet dat het alleen maar zoo scheen — alsof zij trachtte hen te hypnotiseeren.

Eindelijk gleed Kafoozalum, half vliegend, half springend, naar het boschje en bliksemsnel was de kat er vóór hem. Hij kraste en keek om de kat heen om een blik te werpen op datgene wat onder de takken lag. Op hetzelfde oogenblik kwam zijn wijfje aanglijden, wonderbaar stil voor zoo'n grooten vogel, naar den anderen kant van het boschje. En toen begon het spelletje.

(Wordt vervolgd)

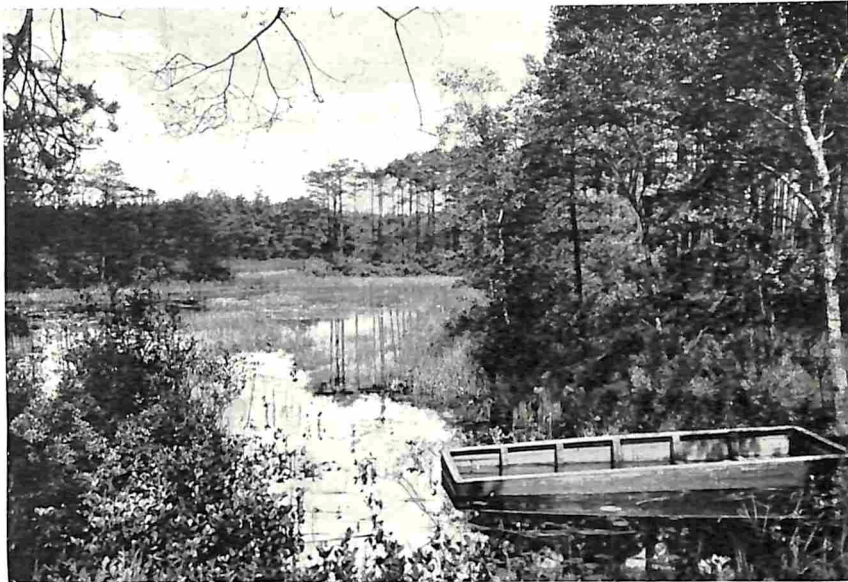


Foto Kruisinga.

HET CHOORVEN BIJ OISTERWIJK.